

"השיא השלישי" ...

עיון בפרשת השבוע על פי ה"הכתב והקבלה"

אהובה אלי מאד. ... והוסיף לבאר מה הוא שנתהווה העתה הגורם אל החבה היתרה הזאת ואמר "כי ירא אלהים אתה ולא חשכת וגו' ממני", ר"ל במה שהתבוננתי במשכיות לבבך וראיתי שלא נתת שמחה בלבך באמרי אליך אל תשלח ידך, אבל היית מצטער על האזהרה השלילית הזו, עד שהוצרכתי להזהירך אזהרה אחר אזהרה ואל תעש לו מאומה, ויותר היית שמח אם לא היתה מניעה מצדי, הנה בזה נתת אות על דבקות הגמור ואהבה הנפלאה שבלבך לאלקים, ... ואחרי שמניעתו מלעקוד את בנו היתה שלא לרצונו רק מצד לבלי עבוד על אזהרת אל תשלח ואל תעש, והוא בגדר היראה, לכן אמר ירא אלהים ולא אוהב אלהים, ... ובאמת היראה והאהבה אינם אלא דבר אחד לא שתיים, האהבה היא סבת היראה, והיראה היא שלמות האהבה, גדולה ממנה במעלה, כדרך האב עם בנו הקטן שמתירא תמיד שלא יגיע צער ונזק ופגם אליו מן הנפילה, ומה ענין יראתו זאת ומה הסבה אליה? הוי אומר זו האהבה שהוא אוהב אותו, לכן דרכו לירא תמיד פן יקראנו אסון, וזו בעצמו ענין אהבה הגדולה ויראת הרוממות להשיי, כשהוא אוהב את ה' באמת והוא ירא תמיד פן יפגום בכבודו חלילה, ויזכה אליה מי שנכנס לפנים משורת הדין בכל מעשיו, אע"פ שהיה אפשר מצד הדין לפטור עצמו מהם, כי האוהב השלם הוא יירא תמיד מעשות דבר נגד רצון אוהבו, וכמו שאמר החכם, האהבה היא מלאה יראה, לכן ישתדל לעשות לו גדרים וסייגים כדי שלא ליגע במה שלא תהא דעת הנאהב נוחה הימנו, הנה מבואר כי דגל היראה היא גבוה מעל גבוה על דגל האהבה לכן תארו כאן בשם יראה. ... וכמה נכון בזה אמרם ז"ל במכדרשב"י (ק"ב א') אברהם אברהם פסיק טעמא בגווייהו, דלאו אברהם בתראה כקדמאה בתראה שלים קדמאה לא שלים.

5. עולת ראיה א' עמ' צ"ג

גם ירא אלהים, שהאהבה הנפלאה והתמימה שלך נצטרפה ונזדככה ע"י אור היראה הטוהרה, ואין באהבתך לבנך שום נקודה חסרת זהר הטוהר, כי לא חשכת את בנך, את יחידיך, בכל עז מלא אהבתך, ממני, ובאת עד המדה העליונה, שאהבתך לבנך היא הסתעפות ישרה ומהודקת גם היא באהבת צור עולמים, מזוהה החיים, אלהים אמת.

ממדת אהבה והל"ל כי אוהב אלהים אתה, ולא כי ירא אלהים, ועוד (ג) הלא קודם זה עשה אברהם דבר המורה יותר על יראתו, והוא הפלתו בכבשן האש באור כשדים שלא היה בו דבור ה' אליו, ולעקוד את בנו היה מצווה מפיו ית' בבאור, ועוד (ד) למה ייחס הנסיון לאברהם ולא ליצחק שהיה אז בן ל"ז שנה, כי צער יצחק המוסר עצמו למיתה גדול יותר מצער אביו שאינו אלא המביאו אלי, והיה ראוי לייחס פועל זה המשובח ליצחק ולפחות לשניהם גם יחד. ...

וג"ל בזה בהשקפת מעמד אברהם בענין זה בשני זמנים נבדלים, הא' זמן החיוב ר"ל בעוד שמצא אברהם א"ע מחוייב למלאות רצון ית', והשני זמן השלילה ר"ל כאשר בא אליו הצווי ממנו ית' לבלי מלאות מה שהיה חפץ בלבו לעשות, ואין ספק שהשתדלותו בזמן החיוב אשר בו עשה בגבורת לבבו הטהור לכבוש טבע רחמנותו, שלא נכמרו רחמיו על בנו יחידי, יורה על הפלגת שבח הריעותו ומעלת נפשו הנפלאה לכבוש רחמיו תחת רצונו ית', ולבטל טבע חומריותו, עד שמלכד שלא התפעל ממנו בו התנגדיות אל רצונו, אבל נהפך טבע לבו בקרבו שבאהבה רבה ובשמחה עצומה היה מוכן לשרת עבודת הקדש; ועם כל השבח הגדול הזה יראה שלא היה זה עיקר המכוון ממנו ית' בנסיונו אותו, כי כבר הראה פעולה היותר חשובה מזו בענין אור כשדים כמבואר במה שקדם, אמנם עיקר המכוון ממנו ית' בנסיונו אותו צ"ל שהוא כשהיה אברהם במעמד זמן השלילה, כי במעמד זה הראה אברהם גודל אהבתו ודבקותו הנפלאה אליו ית' במדרגה אשר אין למעלה ממנו, כי כאשר באה אליו ההודעה ממנו ית' אל תשלח ידך, אשר צווי השלילה יסכים עם טבע האנושי, והיה מן הראוי שיתעוררו בו מדת רחמים על בנו יחידי ולקבל באהבה הצווי השלילית ואנחנו ראינוהו שלא התפעל מאומה גם בעת השלילה ממדת הרחמנות, אבל התעורר אל ההיפך ממנו, לדמות בנפשו צווי השלילית הזאת לחסרון בחיקו, להיותו נמנע מלעשות נחת רוח לפניו ית', והצטער על שנתעכב מלמלאות צווי הקדום, הנה הראה בזה גודל תוקף אהבתו לה, כי התאזר גם במעמד זה ביתר עוז למלאות צווי הקדום, עד שנתוספה האזהרה אליו אל תעש לו מאומה; ועל האהבה הנפלאה שראה בו בוחן הלבבות בזמן השלילה הזאת אמר כי עתה ידעתי ... ר"ל מעלת נפשך הנפלאה אשר אני רואה במשכיות לבבך כעת בזמן שלילת צוויי, מעלה זו

1. בראשית פרק כב

(א) ויהי אזור הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ... (ב) ויאמר קוץ נא את בנך את יזידך אשר אהבת את יצחק וקח קח אל ארץ המריה והעלהו שם לעלה על אזור ההרים אשר אמר אלקיך: ... (ג) ויאמר אל תשלוז ידך אל הצער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא יושבת את בנך את יזידך מפני:

2. רש"י בראשית כ"ב, ב'

כי עתה ידעתי – א"ר אבא א"ל אברהם אפרס לפניך את שיחתי אתמול אמרת לי כי צלחתי יקרא לך זרע וחזרת ואמרת קח נא את בנך עכשיו אתה אומר לי אל תשלח ידך אל הנער אמר לו הקב"ה לא אחלל צייתי ומואל שפתי לא אשנה כשאמרת לך קח מולא שפתי לא אשנה לא אמרת לך שחטוהו אלא העלנו ...

3. הכתב והקבלה בראשית כ"ב, א'

נסה את אברהם. אמרו המפרשים שאין המכוון בנסיון זה ענין בחינה לדעת מה שלא היה מקודם, כי לפניו ית' כל הדברים העתידיים להיות גלויים מקודם, אבל ענינו שהביא את אברהם לעשות דבר קשה ונפלא, כי גם השלם בתכלית השלמות והיראה בכה, אם בא לידי נסיונות קשות וחזקות והוא מנצח אותם וגובר עליהם בפעל, תגדל מעלתו וערכו בעבוד התאמצות כחותיו בפעל להתגבר עליהם, ... ולפי זה תרגום נסה ... לשון התרוממות, כענין כנשוא נס הרים תראו, כי הפעל הנפלא הלזה שעשה אברהם בדבר ה', עומד לנס עמים כדגל רם ונשא, אליו כולם ידרושו ויביטו אחריו, כי אחר שהעיד הקב"ה בתורתו על המעשה הנפלא הלזה, ... ובזה אברהם כדגל ונס לכל העולם ללמוד ממנו להתרומות אליו לעבוד את ה' בכל לבבנו ובכל נפשינו כמו שעשה אברהם.

4. הכתב והקבלה בראשית כ"ב, י"ב

כי עתה ידעתי. הקושיות במקרא זה מפורסמות (א) כי איך יתכן חידוש ידיעה בו ית', כי שלילת ידיעה הוא חסרון והתחדשות הידיעה היא שלמות, ועוד (ב) הא מצות עשה יוצא ממדת אהבה ומצות לית יוצא ממדת היראה ... ופעולת אברהם בענין העקידה הוא מ"ע, ואיננה ממדת היראה רק